

СТАНОВИЩЕ

600

20.07.2016г

От проф. д-р Йорданка Гешева

от Институт за исторически изследвания при БАН

Относно кандидатурата на

д.и.н. Петър Иванов Стоянович по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“. Професионално направление: 2.2. История и археология. Научна специалност: История на България (Нова българска история). Секция „Нова българска история“ на Института за исторически изследвания при БАН

Петър Стоянович е завършил Немската езикова гимназия в София през 1986 г. В периода 1988-1989 г. следва „Германистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“, а след това 6 години учи и през 1995 г. завършва магистратура в Университет Виена в Австрия със специалности „Обща история“ и „Източна и Югоизточноевропейска история“. През 1998 г. защитава докторат в същия университет. Дипломата от Университет Виена е утвърдена от Висшата атестационна комисия с протокол № 26 от 17 декември 1998 г. и на Петър Стоянович е призната Образователната и научната степен доктор. През 2015 г. Петър Стоянович става доктор на историческите науки в Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“ с дисертационен труд на тема „Иван Стоянович в процеса на изграждане и модернизация на младата българска държава (1878-1918 г.)“ - 375 стр.

Петър Стоянович е работил към няколко институции на различни длъжности като е бил: парламентарен секретар на Министерството на външните работи (1998–2000), началник на Кабинета на министъра на външните работи (2000–2001), международен секретар на СДС и секретар на Националния изпълнителен съвет на СДС (2001–2003), политически и международен секретар на движение „Гергьовден“ (2003–2007), министър на културата (2013–2014). Бил е административен директор на частна фирма (2010–2013, а също и от 2014 до сега). Член е на редакционния екип на списание „Разум“. П. Стоянович е рицар на Цивилния кръст за заслуги на Република Малта и Велик офицер на Суверенния военен орден на хоспиталиерите на Свети Йоан от Йерусалим, Родос и Малта.

В конкурса за доцент към секция Нова българска история д.и.н. Петър Стоянович е единствен кандидат. Той има три монографични изследвания,

научни и научно-популярни статии; има участия в български и в международни конференции. Прави впечатление неговото представяне с изследвания на немски език, публикувани в международни издания. Не може да не бъде подчертан фактът, че той защитава докторат на немски език в Университета Виена. В последствие докторатът е преведен на български език, включени са допълнителни проблеми, разширен е научният апарат и е отпечатан през 1999 г. от издателство „ЛИК“ под заглавие „Между Дунав и Нева. Княз Фердинанд I Български в очите на австро-унгарската дипломация (1894-1898 г.)“. Изследването е обогатено с непознати до този момент за българския читател документи на австро-унгарското външно министерство, съхранявани в австрийския държавен архив. На базата на издирените от автора нови материали е изградена и нюансирана оценката за личността на княз Фердинанд, за неговата роля в българския политически живот, за отношенията му с премиер-министъра, с партиите, с институциите, с великите сили. Безспорно след защитата трудът е обогатен, детайлизиран в някои отношения, въведени са нови моменти в тезите на княз Фердинанд по отношение на неговия предшественик. Въз основа на използваните от Стоянович непознати и слабо известни (към момента) документи и включването на нови детайли е прецизирано отношението на австро-унгарската дипломация към княз Фердинанд I; направена е личностна и професионална характеристика на австрийските дипломати в София. Много приятно впечатление оставя подробният научен апарат, изпъстрен с биографични данни за действащите лица, както и дадената под линия информация за събития, които по един или друг начин се премесват с основната сюжетна линия. Всичко това довършва и обогатява изследването.

Безспорно специално внимание заслужава монографията, посветена на един от малко известните, но със значителен принос в българската история деец на изграждането на младата българска държава Иван Стоянович-Аджелето (прадядо на автора), онасловена „Известният непознат“, издадена от „Сиела“, 2012 г., 563 стр. Част от материала в тази книга е обобщен и защитен като докторат и с този труд Петър Стоянович става доктор на науките в областта на новата българска история. В книгата е включен много повече материал, по многобройни и по-различни проблеми: изследвана е генеалогията на рода Стоянович, произхода на името, ролята на предците в европеизирането на Стара Загора и региона. Акцентът е върху дейността на

Иван Стоянович – наричан от съвременниците си Аджелето, на неговите първи стъпки в усвояването на една професия, дала отпечатък върху целия му живот. Показано е участието на Иван Стоянович в подготовката и извършването на Съединениято, престоя и връзките му с политическите дейци в Пловдив, изграждането на паралелния център на контрапреврата в централния град на Източна Румелия (август 1886 г.). Много изследователски усилия е вложил Петър Стоянович, за да проследи създаването, изграждането и развитието на системата на българските пощи, телефони и телеграфи, на предшественика на телеграфната агенция – въпроси, които не са били обект на целенасочено научно изследване досега. Не може да не бъде споменато прецизното представяне на модернизацията на българските телекомуникации; проследено и анализирано е законодателството в областта на телекомуникациите; показано е участието на българските делегации и лично на Аджелето в международните телеграфопощенски конференции и конгреси; потърсено и преценено е мястото на българските телекомуникации в балкански и в европейски мащаб. Показано е развитието на цивилните и военните комуникации по време на войните (1912-1913, 1915-1918 г.) и в междувоенния период.

С професионална вещина Петър Стоянович описва действията на Аджелето като пратеник на правителството при великия везир по време на уреждане на въпросите по признаване на независимостта (1908 г.). Искам да подчертая, че Стоянович-младши не величае действията на своя именит пралядо, не надценява заслугите му, а внимателно проследява събитията и търси мястото му, посочва грешките и дава акцент върху постигнатото. На същия принцип е построена частта за участието на Аджелето в делегацията по подписване на Брест-Литовския мирен договор през 1918 г.

Не може да не бъде отбелязан методът на работа, използван в тази книга – макар и наследник на Аджелето, Петър Стоянович не проявява пристрастност. На фона на големите български събития са описани епизодичните действия на Аджелето. Не се опитва да го идеализира, а успява да отрази реалното място на своя именит предшественик в случващото се. Към участниците в събитията Петър Стоянович се отнася като професионалист; пише без патетика и без натовазваща емоция, без излишно героизиране. Често грешките на героите, привичките и особеностите са дадени с лек интеллигентен хумор, което ги прави още по-интересни и още

по-човечни. В книгата са използвани всевъзможни източници на информация, много архиви, научни и популярни изследвания, спомени и разбира се – легендите и преданията, запазени в рода, семейните архиви. И отново правят впечатление бележките под линия – много подробни сведения за участници и събития, прецизна оценка към съпътстващи събития. Книгата е образец как трябва да се прави родова история – с любов, но и с аргументи; дискретно, спокойно, балансирано, с достойнство.

Необходимо е да бъде отделено внимание и на едно монографично изследване, познато засега само на немско четящата аудитория, посветено на кандидатите за българския престол след абдикацията на княз Александър I (Виена, 1996 г., 120 стр.). Оригиналът на труда е подвързан и депозиран в университетската библиотека на Университет Виена. Авторът вече работи по българския превод на изследването, обогатява го с нови, неизвестни за българския читател архивни, вестникарски, публицистични и други материали. Макар и трудно достъпно за българския читател изследването носи голямото преимущество, че то представя един български автор пред немскочетящата аудитория, акцентира върху проблеми, тясно свързани с българската история в периода 1886-1887 г. Въз основа на немски и австрийски източници са показани малко познати у нас кандидати за българския престол; разкрити са неизвестни факти за по-известните претенденти. Всичко това безспорно обогатява българската историография и дава възможност на широк кръг интересуващи се да получат задълбочена информация по редица проблеми от нашата история.

Трябва да бъде отбелязано участието на д.и.н. Петър Стоянович в довършване на изследването на Валентин Александров за Брест-Литовския мирен договор (София, Военно издателство, 2009, 235 стр.). Книгата е издадена след внезапната смърт на автора и това е наложило Стоянович да се намеси активно в обработката на текста, да направи научната редакция и да подготви научния апарат. Книгата фактически е довършена от Стоянович, наложило се е да бъдат вмъквани текстови допълнения, обяснения и прецизиране на историческия процес. Тук още веднъж проличават задълбочените познания и активната намеса на Петър Стоянович, насочени към разкриване на историята на Брест-Литовския мир, участието на българската делегация и съвсем дискретно - към присъствието на Аджелето в преговорния процес.

С името на д.и.н. Петър Стоянович е свързан процесът на създаване на документалния сборник по повод 70-годишнината от смъртта на цар Борис III. П. Стоянович внимателно е подбрал текстове от 30-те и 40-те години на миналия век, както и някои спомени от времето след Втората световна война. Целта на съставителя е била да се пресъздаде образа на българския владетел, да го представи в по-различна светлина, да бъдат показани моменти от неговото управление. Изданието печели привърженици и с големия масив снимков материал, почти непознат, който съставителят е имал възможност да подбере от специалния фонд на двореца „Врана“.

Искам да обърна внимание и върху превода от немски език, който Петър Стоянович е направил на книгата на Елизабет Хереш „Николай II. Животът и смъртта на последния руски цар“, София, 1995 г., 205 стр. Езикът на преводача е гъвкав и лек, книгата се чете с увлечение. Освен че е преводач и тук Петър Стоянович е направил твърде много обяснения и бележки към текста, дал е информация и биографични сведения за участници в събитията, обяснил е малко известни за българския читател факти. Това още веднъж показва задълбочените познания, широката обща култура и перфекционизма на Стоянович.

Д.и.н. Петър Стоянович се включва в 12 международни научни конференции, има участия в редица телевизионни и радиопредавания; автор е на повече от тридесет научно-популярни статии и материали; събира материали и подготвя изложба за Аджелето; участва в подготовката на сценарий за документален филм за Аджелето (съвместно със Светослав Овчаров).

Научните приноси са обективно отбелязани в автосправката, подготвена от кандидата.

Изтъкнатите до тук приноси и достойнства ми дават основание да направя положителна оценка на научната продукция на д.и.н. Петър Ив. Стоянович; да препоръчам на научното жури да гласува утвърдително неговата кандидатура за доцент, както и да направи предложение до Научния съвет на Института за исторически изследвания за избирането му за доцент по нова българска история към секция „Нова българска история“ .

София, 20 юли 2016 г.

Подпис:
(проф. д-р Й. Гешева)